فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، سال دهم، شماره اول (پیاپی ۳۵)، بهار ۱۴۰۰
شاپای چاپی ۲۱۳۱-۲۳۲۲ شاپای الکترونیکی ۴۷۶X- ۲۵۸۸
http://serd.khu.ac.ir
صفحات ۱۱۰-۹۱

نقش مدیریت روستایی در توسعه اقتصادی ـ اجتماعی روستاهای ناحیه مرکزی استان گیلان

محمد نصیری‌لاکه؛ دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران.
نصراله مولایی‌هشجین*؛ استاد گروه جغرافیا گروه، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران.
عیسی پوررمضان؛ استادیار گروه جغرافیا، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران.

دریافت مقاله: ۱۳۹۸/۰۸/۲۹ پذیرش نهایی: ۱۳۹۹/۰۷/۱۰

چکیده

شناسایی نقاط ضعف، قوت، فرصت‌ها و تهدیدهای نظام فعلی مدیریت روستایی، و اصلاح نظام مدیریت روستایی، شرایط را جهت توسعه روستاها، از نظر ابعاد اجتماعی – فرهنگی و اقتصادی فراهم می کند. هدف پژوهش بررسی نظام مدیریت روستایی و توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی روستایی در ناحیه مرکزی گیلان است. در راستای دستیابی به هدف پژوهش، اطلاع از وضعیت و سطح توسعه یافتگی شهرستان های مورد مطالعه در ابعاد پنجگانه با بهره گیری از روش تحقیق توصیفی ـ تحلیلی و با استفاده از ابزار مشاهده مستقیم در بازدید از اقدامات دهیاری ها در ابعاد مختلف توسعه استفاده شد و سپس از طریق ابزار مصاحبه با متخصصان، مدیران و دست اندرکاران مدیریت روستایی و توزیع پرسشنامه، جمع آوری نظرات آنان انجام گرفته است در این پژوهش نتایج حاصل از عوامل مؤثر بر توسعه روستایی از دیدگاه مدیران و کارشناسان در امور روستا توسط پرسشنامه مورد ارزیابی قرار گرفته است. داده ها و اطلاعات توسط نرم‌افزار SPSS در دو سطح توصیفی و استنباطی ارائه شد. نتایج پژوهش نشان داد که در بعد اقتصادی، گویه‌های «برآورد و تنظیم بودجه سالانه دهیاری»، «صدور پروانه کسب»، «تأثیر بهبود مدیریت نوین بر توسعه اقتصادی روستا»، «انواع بیمه های روستایی» و «تهیه طرح ها و پیشنهادات اصلاحی» در بخش اقتصادی با کسب بیشترین امتیازات، نسبت به سایر گویه‌ها از اهمیت بالایی برخوردارند و تأثیرگذاری بیشتری دارند. همچنین در بعد اجتماعی ـ فرهنگی نیز گویه‌های «همکاری با سازمان ثبت احوال»، «شناخت کمبودهای اجتماعی و ارائه طرح»، «معرفی خانواده های بی سرپرست به بهزیستی»، «فراهم کردن امکانات فرهنگی، آموزشی و تهیه طرح» با کسب بیشترین امتیازات، نسبت به سایر گویه‌ها تأثیرگذاری بیشتری دارند.

واژگان کلیدی: توسعه روستایی، مدیریت روستایی، توسعه اقتصادی ـ اجتماعی، گیلان.

* nmolaeih@iaurasht.ac.ir

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.35.4.2]

۱) مقدمه

نظام مدیریت روستایی در ایران طی سالیان طولانی به لحاظ ساختارهای اجتماعی–اقتصادی تحولات و دگرگونی‌های پیچیده‌ای داشته است (مهدوی، ۱۳۸۴: ۲۱) و خلاء مدیریت کارآمد و اصولی در روستاها در تمامی ادوار، به خصوص در دهه‌های اخیر، مشکلات فراوانی را برای روستاییان ایجاد کرده است. از یکسو با توجه به تغییر شرایط و مقتضیات زمانی، دیگر ساختار سنتی مدیریت قادر به حل و فصل مشکلات این جامعه مولد نبوده و از دیگر سو، ساختار جدید مدیریت روستایی که مبتنی بر مشارکت مردم در امور و برنامه‌ریزی از پائین به بالاست؛ به دلایل متعدد از جمله غیربومی بودن، نتوانست جایگاه خود را پیدا کند (رکن‌الدین افتخاری و همکاران، ۱۳۸۶: ۸۷). مدیریت روستایی در ایران، مانند دیگر سطوح مدیریتی سرزمین از گذشته‌های دور تاکنون با تحولات ساختاری، تغییرات سازمانی، شیوه مدیریت، چالش‌های ساختاری و مشکلات عدیده ای روبه رو بوده است، به‌گونه‌ای که با توجه به تغییر شرایط و مقتضیات زمانی در هر دوره‌ای، ساختارهای قبلی سنتی اعمال مدیریت در مناطق روستایی نتوانسته است مشکلات را حل کند و نیز ساختار و مدیریت جدید روستایی به ویژه از دهه ۱۹۸۰ به بعد که مبتنی بر مشارکت در امور و برنامه‌ریزی از پائین به بالا بوده است (فیروزنیا و همکاران، ۱۳۸۹: ۱۶۹). در حال حاضر مدیریت روستایی در ایران با مسائل و مشکلاتی مواجه است که نیازمند توجه از سوی مسئولین و سیاستگذاران می‌باشد. این آسیب‌ها را می‌توان در مواردی مانند: عدم تبیین مبانی نظری، فقدان مدیریت واحد روستایی، نبود منابع مالی پایدار، کمرنگ بودن مشارکت مردم محلی، وضعیت آموزش نیروی انسانی، دسترسی به تجهیزات، ابزارها و تأسیسات جستجو نمود (مولائی هشجین، ۱۳۹۷: ۴۷). لذا اغلب این دانشمندان معتقد به اجرای مدیریت روستایی می‌باشند. مدیریت جدید روستایی، بر ظرفیت‌های جوامع محلی، با اداره کردن دقیق مکان و بهره‌برداری از منابع آن متکی است (بدری و موسوی، ۱۳۸۸: ۱۴).

نقاط روستایی و جوامع روستانشین ایران از دیرباز مانند سایر جوامع انسانی دارای سلسله مراتب مدیریتی متناسب با اوضاع و احوال اقتصادی، اجتماعی و سیاسی زمان خود بوده است؛ زیرا بدون نظم و نسق اجتماعی اصولاً اداره هیچ یک از جوامع بشری و از جمله مناطق روستایی امکان‌پذیر نبوده است (حسینی‌ابری، ۱۳۸۰: ۸۷). امروزه این جوامع عمدتاً با ویژگی هایی مانند فقر اطلاعاتی، مهارت‌های پایین، فرهنگ کارآفرینی ضعیف و نابرابری‌های قومی و قبیله‌ای رو به رو هستند که آن‌ها را از سایر جوامع متمایز می‌کند (Cranwell et al, 2005: 1). توسعه و عمران روستایی نیازمند یک تحول عمیق است به این معنی که اگر راه نیل به یک زندگی بهتر که روستاییان آن را بر وضعیت کنونی زندگی خویش ترجیح می‌دهند عبارت است از: ایجاد تغییر و دگرگونی. تجربه نشان می‌دهد که این راه باید از داخل خود روستاها شروع و به وسیله خود مردم روستایی کنترل شود و با سیستم بزرگ ناحیه‌ای پیوند خورده و در آن ادغام گردد و اگر توسعه روستایی را جریانی بدانیم که مردم روستایی را هدایت می‌کند تا توان خود را جهت کنترل بر محیط خویش بالا ببرند، این جریان با توزیع بیشتر منافع بین مردم که خود نتیجه چنان کنترلی بر محیط است، همراه می‌شود. افزایش توانایی‌های مردم جهت کنترل محیط

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.35.4.2]

اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی خود وظیفه اصلی است ولی آن کنترل منوط به کسب دانش و مهارت مربوط می‌باشد (حسینی‌ابری، ۱۳۸۰: ۲۶۵).

نقش و اهمیت دولت در روند توسعه (یا خواه بازدارنده بودن آن) انکارناپذیر است (Shakoori, 2002: 96). تحقق توسعه روستایی نیازمند توجه خاص به نحوه عملکرد مدیران روستایی در راستای برطرف کردن نقاط ضعف و تقویت نقاط قوت آن‌هاست. کیفیت توسعه و زیرساخت‌های آن، در اثر برنامه‌ریزی‌های نامطلوب و متمرکز گذشته، مسائل عمده‌ای را در روند توسعه روستاهای کشور ایجاد کرده است. توسعه‌روستایی به طور مشخص، یکی از وجوه مهم فعالیت‌های توسعه در سراسر جهان؛ از جمله کشور ما است. از سه دهه پیش، به مفهوم برنامه‌ریزی توسعه روستایی به منزله ابزاری برای سیاست پیشبرد توسعه اقتصادی اجتماعی درکلیه کشورهای جهان سوم از جمله کشور ما توجه فزاینده می‌شود (آسایش و استعلاجی، ۱۳۹۴: ۲۷). مجموعه شاخص‌های توسعه را می‌توان با توجه به جنبه‌های مختلف آن؛ به دسته‌های چندی تقسیم کرد؛ از جمله شاخص‌های اجتماعی، فرهنگی، زیربنایی و ... . ولی آنچه اهمیت دارد؛ این است که این شاخص‌ها بتوانند سطح زندگی مادی و معنوی جمعیت یک ناحیه را به‌خوبی نشان دهند و در صورت لزوم تفاوت‌ها را مشخص کنند. در حال حاضر، بسیاری از برنامه‌های توسعه ملی، اولویت ویژه‌ای به کاستن نابرابری‌ها و اقداماتی می‌دهند که برای بهبود بخشیدن به سطح زندگی پائین‌ترین گروه‌های درآمدی و فقیرترین نواحی تنظیم شده‌اند (حسین‌زاده‌دلیر، ۱۳۹۴: ۵۷).

در این راستا، ضرورت تبیین دقیق جایگاه مدیریت محلی در ابعاد مختلف و تشریح نقش مدیران محلی در انجام وظایف در نواحی روستایی جهت بازدهی بیشتر، افزایش کارایی و اثربخش نمودن فعالیت‌ها ضروری به نظر می‌رسد (حسینی‌ابری، ۱۳۸۰: ۹۸). با شکل‌گیری شوراهای اسلامی و متعاقب آن، گسترش نهادهای مدنی و به‌خصوص با تشکیل دهیاری‌ها، زمینه واگذاری امور مردم به آن ها فراهم می‌آید و با استفاده از سرمایه‌های اجتماعی موجود در این نواحی می‌توان در راستای توسعه بیشتر گام برداشت.

در این تحقیق سعی بر آن است که ضمن شناسایی نقاط ضعف، قوت، فرصت‌ها و تهدیدهای نظام فعلی مدیریت روستایی، با اصلاح نظام مدیریت روستایی، شرایط را جهت توسعه روستاهای ناحیه مرکزی استان گیلان، از نظر ابعاد اجتماعی – فرهنگی و اقتصادی نیز فراهم کرد. لذا هدف پژوهش بررسی نظام مدیریت روستایی و توسعه اقتصادی و اجتماعی ـ فرهنگی روستایی در ناحیه مرکزی استان گیلان است.

۲) مبانی نظری

در فرهنگ فارسی، روستا را ده و قریه می‌نامند. روستا در تعاریف ارائه شده در قوانین کشور، واحد مبداء تقسیمات کشوری است که از لحاظ محیط زیستی همگن بوده و دارای محدوده مشخص عرفی یا ثبتی باشد و حداقل ۲۰ خانوار یا ۱۰۰ نفر جمعیت داشته باشد. مدیریت روستایی عبارت است از مجموعه ای اعم از دولتی یا مردمی، فردی یا گروهی و در اشکال کلان و خرد که به عنوان متولیان امور مربوط به روستا فعالیت دارند (قدیری معصوم و ریاحی، ۱۳۸۳: ۱۷۸). واژه مدیر در لغت به‌معنای «اداره

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]
[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.35.4.2]

کننده یا گرداننده کاری» آمده است. مدیریت به معنای نظام دادن، گرداندن و رتق و فتق کردن امور بکار برده شده است (صیدائی، ۱۳۹۰: ۱۱۱). برخی نیز معتقدند مدیریت فرایند به کارگیری مؤثر و کارآمد منابع مادی و انسانی در برنامه‌ریزی، سازماندهی، بسیج منابع و امکانات و هدایت و کنترل است که برای دستیابی به اهداف سازمانی و بر اساس نظام ارزشی مورد قبول صورت می‌گیرد (رضائیان، ۱۳۸۹: ۷). گسترش مفهوم مدیریت روستایی علاوه بر اینکه مشکلات رسیدگی به امور مربوط به روستاها را بیان می‌کند چگونگی مواجه مطلوب با روستاها و برنامه‌ریزی روستایی را برای کارشناسان و متخصصین نیز آشکار می‌سازد در واقع این مدیریت با توجه به جایگاه و وظایف محوله در راستای اداره امور روستا به بهتر نمودن اوضاع محیطی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی روستا کمک می‌کند (مولائی هشجین، ۱۳۹۲: ۸۹).

توسعه پدیده ای است با ابعاد مختلف که هر یک به‌نوعی در زندگی انسان نمود دارد. اگرچه ابعاد مذکور از اهمیت یکسانی برخوردار نیستند و بسته به سطح توسعه جوامع مختلف، تفاوت‌هایی دارند ولی با وجود این، هماهنگی بین ابعاد توسعه لازم و ضروری است و در محافل علمی و بین‌المللی توسعه را با این صفت می‌شناسند و مورد بحث قرار می‌دهند؛ یعنی پدیده یا عنصری که هماهنگی در تمام ابعاد آن باشد. (زمردیان، ۱۳۷۰: ۳۵). منظور از توسعه روستایی، توسعه در همه ابعاد است به‌طوری که منجر به افزایش سطح اقتصادی و اجتماعی روستاییان شود. بانک جهانی توسعه روستایی را این گونه تعریف می‌کند: «توسعه روستایی راهبردی است که به منظور بهبود زندگی اجتماعی و اقتصادی گروه خاصی از مردم یعنی روستاییان فقیر طراحی شده است» (World Bank, 1975: 3). لازم به ذکر است که توسعه روستایی بر مشارکت روستاییان استوار است (استعلاجی، ۱۳۹۱: ۴۵).

از نظر بانک‌جهانی، توسعه پایدار روستایی شامل انتشار منافع توسعه در میان فقیرترین افراد نواحی روستایی یا به‌عبارت‌دیگر کشاورزان کوچک مقیاس، اجاره داران، افراد فاقد زمین و دیگر گروه های محروم است. از آنجا که هدف توسعه پایدار روستایی، کاهش فقر است (محمدی‌آشنائی و همکاران، ۱۳۸۷: ۷۸). بنا به نظر ساردف[1] توسعه پایدار روستایی عبارت است از: فرایند کمک به مردم روستایی از طریق اولویت‌بندی نیازهایشان، فعال نمودن آن و سرمایه‌گذاری در زمینه ایجاد زیرساخت ها و ارائه خدمات اجتماعی، برقراری عدالت و برابری با توجه به ظرفیت‌های محلی، رفتارهایی برخلاف همه بی‌عدالتی‌های گذشته و تضمین سلامتی و امنیت آن‌ها به‌ویژه زنان تأکید دارد (دشتی و همکاران، ۱۳۸۷: ۲۸). ویلامسون[2] نیز در تعریف توسعه پایدار روستایی معتقد است هماهنگ‌کردن فعالیت‌ها بصورت سازگار با طبیعت و نه در جهت تخریب آن مؤثر می‌داند. توسعه پایدار روستایی رهیافتی برای توسعه است که در آن کارایی، عدالت و پایداری با هم تلفیق شده اند به طوری که کارایی متضمن استفاده بهینه از منابع طبیعی است، عدالت متضمن فقرزدایی و کاهش شکاف بین فقرا و ثروتمندان است و هدف از پایداری نیز، پایداری معیشت با حفظ امرار معاش آینده از طریق حفظ منابع طبیعی است (Brouwer, 2004: 47). البته باید به این نکته توجه داشت که امروزه تأثیر و اهمیت نقش مؤثر مردم و مشارکت آن‌ها

[1] Sardof
[2] Willamson

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]
[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.35.4.2]

در حرکت به سمت توسعه پایدار روستایی بر کسی پوشیده نیست. در جوامعی که بر مدیریت مشارکتی در توسعه تأکید دارند، می‌توان دو نقش اصی را برای دولت در نظر گرفت (Flora, 2000: 1-2):

- تأمین‌کننده سرمایه، زیرساخت‌ها، قوانین و مقررات، قراردادها و ... برای تنظیم فعالیت‌های بازار.
- تأمین‌کننده شبکه‌های اطلاع‌رسانی و ارتباطی مناسب برای مردم، ایجاد زمینه‌های مشارکت و حفظ منابع طبیعی.

این نظریه که عمدتاً در دهه ۱۹۵۰ شکل گرفت متاثر از دوجریان فکری متمایز شامل مکتب، تکامل گرایان و مکتب وابستگی هستند. تکامل گرایان با نظریه مراحل رشد روستو[1]انسجام یافته و منادی توسعه گام به گام به شیوه فرایند توسعه در انگلستان می باشد. دیدگاه با اهمیت دیگر در این مکتب، مدل دوگانگی رشد بوکه و پیروانش مانند هیگنز[2]است. این دیدگاه که برخلاف نظریه مراحل رشد روستو بیشتر سازگار با شرایط کشورهای توسعه نیافته بوده، حاکی از دوگانگی فرایند توسعه اقتصادی در کشورهای جهان است (فتحی و مطلق، ۱۳۸۹: ۵۵-۵۴).

یکی از نظریه‌های مهم در دیگاه توسعه مبتنی بر رشد اقتصادی، نظریه رخنه به پایین است، طبق این دیدگاه منافع حاصل از توسعه در طبقات جامعه از طریق افزایش اشتغال، پاره‌ای اقدامات مالیاتی در جهت توزیع درآمدها و سلامت و ثبات کلی اقتصاد به سوی طبقات پایین تر جامعه نیز جریان می‌یابد؛ اما در واقع چنین جریانی در کشورهای در حال توسعه روی نداده و آنچه روی داده کاملاً برخلاف این نظریه بوده است. آن گونه که آدلمن[3]اشاره دارد، منافع حاصل از توسعه نه تنها به طور خودبخودی به پایین نفوذ نمی‌کند بلکه برعکس، فرایند توسعه به نفع طبقات متوسط و ثروتمند به طرف بالا نفوذ می‌کند. منطق این تئوری این بود که رشد به حدی خواهد رسید که در نهایت فواید و منافع آن به روستاییان برسد. براساس این دیدگاه باید به دنبال تولیدی‌ترین بخش اقتصاد ملی بود، اما آنچه قابل توجه است اینکه رشد هرگز آن قدر سریع نخواهد بود که فواید آن به فقیرترین روستاییان رخنه کند. در اکثر موارد فواید حاصل از رشد تنها به کسانی برمی‌گردد که قدرت، ثروت و رابطه بیشتری دارند (Lipton, 1977: 25). بررسی تجربه کشورهای در حال توسعه نشان می‌دهد که نرخ رشد درآمد سرانه، معیار قانع‌کننده‌ای برای اندازه گیری درجه توسعه اقتصادی نیست. مشاهده عینی در بعضی از این کشورها نشان می‌دهد که نرخ رشد سریع اقتصادی در این کشورها متناظر با نابرابری بیشتر در توزیع درآمد و کاهش شرکت مردم در امور سیاسی بوده است (جمعه‌پور، ۱۳۸۷: ۶۱).

به موازات دیدگاه‌های اولیه برای توسعه روستایی که عمدتاً معطوف به رشد اقتصادی بود، دیدگاه‌های نیز با تأکید بر ابعاد اجتماعی توسعه ارائه شد که به دلیل نگرشی جامع‌تر به مفهوم توسعه روستایی، نضج بیشتری یافت، به ویژه آن که تلاش‌های گسترده برای رشد اقتصادی در بسیاری از جوامع، برخلاف انتظار، دستاوردهای مطلوبی به بار آورد برخی از این دیدگاه‌ها که در تعدادی از کشورهای جهان تجربه شد، شامل توسعه اجتماعات محلی، توسعه مشارکتی و رهیافت نیازهای اساسی است (فتحی و مطلق، ۱۳۸۹:

[1] Rostow
[2] Higenz
[3] Adelman

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]
[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.35.4.2]

۵۶-۵۵). دیدگاه توسعه اجتماعات محلی بعد از جنگ جهانی دوم، یکی از الگوهای اصلی توسعه روستایی در کشورهای توسعه نیافته بود و بالغ بر ۶۰ کشور آسیایی، آفریقای و آمریکای لاتین کما بیش مورد توجه قرار گرفت.

در فرایند مدیریت توسعه پایدار اجتماعی– فرهنگی، نقش پایداری در تحقق اهداف بسیار حائز اهمیت است. از این‌رو در اهداف راهبردی توسعه پایدار، مضامینی چون توانمندسازی، توان افزایی، افزایش قدرت و آزادی انتخاب، توسعه و گسترش مشارکت، ارتقاء کیفیت زندگی، ظرفیت‌سازی نهادی، امنیت اجتماعی، مسئولیت‌پذیری و رفاه اجتماعی به شکل گسترده مورد تاکید قرار گرفته است (مشکینی و همکاران، ۱۳۹۲: ۱۹۴). موضوع فرهنگ و توسعه فرهنگی نیز بخش دیگری از ابعاد تتوسعه پایدار است. اساساً فرهنگ در بر دارنده تمامی جنبه‌های تعاملات انسانی است که شامل: خانواده، آموزش نظام‌های حقوقی و سیاسی، حمل و نقل، تجارب شغلی، رسانه های جمعی، برنامه‌های رفاهی، اوقات فراغت، دین، محیط زیست و جزء اینها هستند. شاید این نگرش گسترده به فرهنگ و مفاهیم و مصداق‌های آن، فرهنگ را مبدل به موضوعی مجرد و فاقد ارزش در دنیای واقعی کند؛ آن‌گونه که «جودی اسپوکس»[1]می‌گوید: فرهنگ هم ارزش‌های یک جامعه و هم تجسم این ارزش‌ها در زندگی روزمره افراد جامعه را در بر می‌گیرد (امیری و همکاران، ۱۳۹۲: ۱۷).

یکی از ابعاد مهم توسعه پایدار، توسعه اقتصادی است و بیشتر مورد توجه مردم و دولت است. اگر پذیرفته شود که مدیریت در بعد اقتصادی ایجاد فضای مناسبی برای توسعه اقتصادی باشد که طی آن کارایی، عرضه کالا و خدمات مورد نیاز افزایش یابد و به تبع آن سطح زندگی و رفاه اجتماعی ترقی پیدا کند (افراخته، ۱۳۸۸: ۳۸) آنگاه است که از نظر «می‌یر»[2] توسعه اقتصادی، فرایندی است که به موجب آن درآمد واقعی سرانه در یک کشور در دورانی طویل‌المدت افزایش یابد (پژویان و همکاران، ۱۳۸۳: ۴۰۵). یکی از جنبه های تحقق در مدیریت توسعه پایدار اقتصادی روستایی، حرکت تدریجی و الگوبرداری از سایر کشورهاست. در این راستا می توان گفت کشورهای توسعه یافته در این زمینه سه دوره را پشت سر گذاشته اند: اول، زمینه‌سازی برای تحول اجتماعی، سیاسی و اقتصادی؛ مرحله دوم، پیشرفت‌های فناورانه و مرحله سوم، سازمان‌های صنعتی، یافته‌های فناورانه را در امر تولید بکار گرفتند. در این دوره تحول گرایی، به ترتیب گذر از جامعه کشاورزی، جامعه سنتی، جامعه اطلاعاتی و ظهور جامعه دانش بنیان به عنوان ارزشمندترین سرمایه گذاری و اتکاء توسعه بر آن مورد توجه محافل علمی دنیای پیشرفته است (صیدائی،۱۳۹۰: ۹۹).

[1] Jodi Spoks
[2] Gerald Mayer

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]
[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.35.4.2]

جدول ۱. پیشینه پژوهش

محقق / محققین	سال	نتایج تحقیق
بولت ایلماز و همکاران	۲۰۱۰	توسعه دارای ابعاد اقتصادی – اجتماعی – فرهنگی – انسانی – محیط زیست بوده و ضمن اندازه گیری سطح توسعه یافتگی روستاها؛ ۱۲ عامل زیر را به عنوان مهم‌ترین عوامل موثر بر توسعه روستائی معرفی نمودند: ۱- مدیریت روستائی ۲- موقعیت جغرافیایی ۳- اندازه روستا ۴- بهره وری زمین ۵- نوع استفاده از زمین ۶- جمعیت فعال اقتصادی ۷- نزدیکی به رودخانه ۸- راحتی مسکن ۹- ویژگی آب آشامیدنی ۱۰- مناطق تولید میوه ۱۱- تعاونی های روستائی ۱۲- سرمایه گذاری زیربنایی اجتماعی
احمد تقدیسی و همکاران	۱۳۹۰	بین مدیریت روستایی و عملکرد دهیاری از نظر ابعاد اقتصادی – اجتماعی – کالبدی و زیست‌محیطی، رابطه معنادار وجود دارد.
علی جهانگیری و همکاران	۱۳۹۱	مهم‌ترین موانع پیش روی دهیاران، کمبود منابع مالی-عدم هماهنگی بین شورا و دهیار فقدان آموزش و ... است.
دیوید داگلاس	۲۰۱۲	با توجه به تفاوتهای مناطق روستائی باید از مدیریت اقتضائی استفاده کرد.
حجت شیخی و همکاران	۱۳۹۲	توجه دهیاران بیشتر به شاخص عمرانی بوده و کمترین توجه را به شاخص‌های اقتصادی داشته‌اند.
اسکندر صیدایی و همکاران	۱۳۹۳	دهیاران کرمانشاه در توسعه پایدار؛ عملکرد ضعیفی داشته‌اند.
پارسا التیامی فر	۱۳۹۳	تفاوت دیدگاه بین اعضای شورا و مردم نسبت به توفیق در ابعاد اجتماعی-فرهنگی، اقتصادی، زیست‌محیطی توسعه وجود دارد.
حیدری ساربان	۱۳۹۴	شش مؤلفه تقویت ظرفیت‌های شناختی -تقویت نظارت و استقلال عمل مردم محلی- تسهیل دسترسی به منابع و ارتقاء شاخص‌های اقتصادی – بومی‌گرایی توسعه– اعتمادسازی و رضایت‌مندی شغلی و حکمروایی مطلوب از مهم‌ترین عوامل بهبود مدیریت روستایی از نظر مردم محلی است و پیشنهاد می‌دهد از نیروهای توانمند روستایی در مدیریت روستا استفاده شود و ضمن پرداخت حقوق و مزایای مناسب، به‌صورت مستمر تحت آموزش قرار گیرند.
ژیلا دانشور عامری و همکاران	۱۳۹۵	رضایت روستائیان از عملکرد دهیاران، در پنج بعد اجتماعی، اقتصادی، عمرانی، ایمنی و زیست‌محیطی در حد متوسط و در بعد اجتماعی زیاد بود.
ندا کابلی فرد	۱۳۹۵	از دید مردم، عملکرد دهیاران در بعد زیربنایی بیشترین و در بعد اقتصادی کمترین مقدارعملکرد را داشت.
نصراله مولائی هشجین	۱۳۹۶	ابعاد توسعه روستائی را در ۵ بعد نهادی – اداری ، محیطی – اکولوژیک، اقتصادی، کالبدی – فضائی و اجتماعی – فرهنگی معرفی می‌کند و ضمن بررسی وضعیت مدیریت روستائی در ایران، عقیده دارد جامعه روستائی از فقدان یک نظام صحیح مدیریت روستائی رنج می برد. وی تاسیس دهیاری ها را دلیل رفع برخی از آسیب های نظام مدیریت روستائی معرفی کرده و معتقد است در صورتی که از سطح محلی تا ملی مدیریت روستائی مورد آسیب زایی جدید قرار بگیرد؛ می توان در جهت توسعه بیش از پیش روستاها گام برداشت

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.35.4.2]

۳) روش تحقیق

تحقیق حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر ماهیت و روش توصیفی ـ تحلیلی است. در راستای دستیابی به هدف پژوهش، اطلاع از وضعیت و سطح توسعه‌یافتگی شهرستان‌های مورد مطالعه در ابعاد پنجگانه، از تکنیک مشاهده مستقیم در بازدید از اقدامات دهیاری ها در ابعاد پنجگانه توسعه استفاده شده است و سپس از طریق ابزار مصاحبه با متخصصان، مدیران و دست اندرکاران مدیریت روستایی و توزیع پرسشنامه بر مبنای مفاهیم تحقیق و متغیرها، جمع آوری نظرات آنان انجام گرفته‌است.

جامعه آماری پژوهش عبارت است از ناحیه مرکزی استان گیلان، در مجموع تعداد کل روستاهای ناحیه مرکزی استان گیلان، شامل ۹۳۹ روستا می باشند که از این تعداد ۸۷۷ روستا (۹۳ درصد) دارای سکنه هستند و تعداد ۶۷۰ روستا (۷۱ درصد) دارای دهیار هستند. روستاها بسته به ارتفاع آن ها از سطح دریا در دو طبقه: ساحلی ـ جلگه و کوهپایه ای ـ کوهستانی قرار دارند. بنابراین تعداد ۵۳۲ روستا معادل ۷۹/۴۰ درصد روستاهای دارای دهیار در ناحیه مرکزی از نوع جلگه‌ای – ساحلی و تعداد ۱۳۸ روستا معادل ۲۰/۷۵ درصد کوهپایه ای – کوهستانی هستند؛ جهت انتخاب نمونه ها به نسبت روستاهای هر شهرستان در ناحیه مرکزی و با در نظر گرفتن جمعیت و وضعیت جغرافیایی، بصورت تصادفی تعداد ۱۲۰ روستا از روستاهای شش شهرستان ناحیه انتخاب شدند. از تعداد ۱۲۰ روستای نمونه دارای مدیریت روستایی، تعداد ۱۰ روستای بسیار بزرگ، تعداد ۳۲ روستای بزرگ، تعداد ۳۸ روستای متوسط و تعداد ۴۰ روستای کوچک می باشند (جدول ۲).

جدول ۲. تعداد روستاهای نمونه بر اساس اندازه جمعیت در ناحیه مرکزی استان گیلان

ردیف	اندازه روستا	نوع روستا	کل روستاهای ناحیه		درصد انتخاب روستاهای نمونه	تعداد نمونه
			تعداد	درصد		
۱	بیشتر از ۲۵۰۰ نفر	بسیار بزرگ	۱۰	۱,۵	٪۱۰۰	۱۰
۲	۱۰۰۰ – ۲۴۹۹	بزرگ	۸۲	۱۲,۲۳	٪۴۰	۳۲
۳	۵۰۰ – ۹۹۹	متوسط	۱۸۹	۲۸,۲۱	٪۲۰	۳۸
۴	۱ - ۴۹۹	کوچک	۳۸۹	۵۸,۰۶	٪۱۰	۴۰
جمع			۶۷۰	۱۰۰	---	۱۲۰

با توزیع پرسشنامه، نظر کارشناسان امور شوراها و دهیاری‌های استانداری، فرمانداری‌ها و بخشداری-های ناحیه مرکزی، دهیاران، رؤسای شوراهای اسلامی روستاهای منتخب، رؤسای شوراهای اسلامی بخش، رؤسای شوراهای اسلامی شهرستان، اعضای شورای اسلامی استان جمع‌آوری گردید. پس از جمع-آوری داده‌ها و استخراج اطلاعات، طبقه‌بندی و تهیه جداول توزیع فراوانی داده‌ها در راستای آزمون فرضیه‌ها و ارزیابی آنها مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. در این پژوهش با استفاده از روش‌های آماری توصیفی و استنباطی و با استفاده از نرم‌افزار SPSS به تبیین شاخص‌های مرکزی و پراکندگی و ترسیم جداول بر اساس آزمون T و جهت تنظیم نقشه‌ها از Arc GIS استفاده گردید. در بررسی روایی، ابزار

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.35.4.2]

سنجش از مشاوره و نظرخواهی متخصصان امر استفاده گردید. جهت پایایی ابزار سنجش نیز، از روش پـیش آزمون و محاسبه ضریب آلفای کرونباخ به ویژه برای سـوالاتی که در قالب طیف طراحی شده، استفاده شده است. آلفای به‌دست‌آمده از ۲۹۴ پرسشنامه مقدماتی، ۰/۹۷۳ شده است که چون بالاتر از ۰/۷ است نشان می دهد که همبستگی درونی گویه ها زیاد اسـت.

استان گیلان با وسعتی برابر ۱۴۰۴۴ کیلومتر مربع مساحت در ۳۶ درجه و ۳۳ دقیقه تا ۳۸ درجه و ۲۷ دقیقه عرض شمالی و ۴۸ درجه و ۳۲ دقیقه تا ۵۰ درجه و ۳۶ دقیقه طول شرقی از نصف‌النهار قرارگرفته است. محدوده مورد مطالعه در این پژوهش ناحیه مرکزی استان گیلان است. این ناحیه شامل شهرستان‌های رشت، رودبار، انزلی، فومن، شفت و صومعه‌سرا است. این ناحیه با مساحت ۶۲۲۱ کیلومترکربع، تقریبا ۴۴ درصد از مساحت استان را تشکیل می‌دهد. براساس سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال ۱۳۹۵، جمعیت روستایی ناحیه مرکزی استان گیلان با ۹۳۹ روستا برابر با ۴۲۷۶۵۲ نفر است. سهم نسبی جمعیت روستایی ناحیه مرکزی از جمعیت روستایی استان گیلان برابر با ۴۶ درصد است. از لحاظ ویژگی های طبیعی، روستاهای این ناحیه در دو طبقه جلگه‌ای و کوهپایه‌ای ـ کوهستانی قرار دارند.

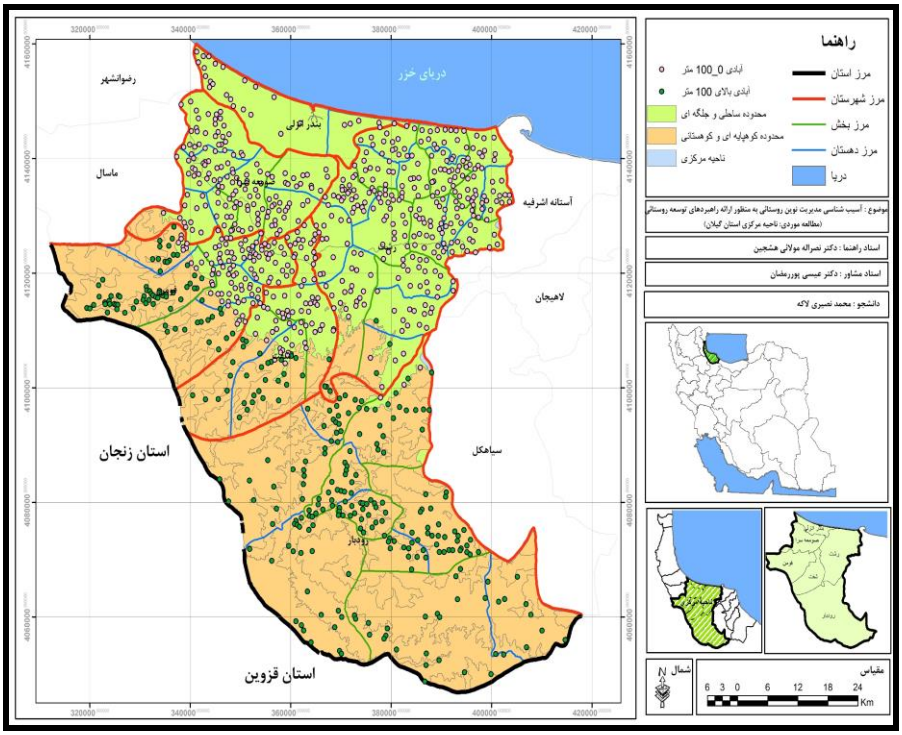

شکل ۱. نقشه موقعیت و جایگاه ناحیه مرکزی در استان گیلان

۴) یافته‌های تحقیق

در این پژوهش توسعه روستایی ناحیه مرکزی گیلان به عنوان متغیر وابسته است. که در دو بعد اقتصادی و اجتماعی – فرهنگی مورد بررسی و تبیین قرار گرفته است. به‌منظور بررسی مدیریت روستایی

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]
[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.35.4.2]

در دو بعد اجتماعی- فرهنگی و اقتصادی توجه شده است. بدین‌صورت که برای سنجش وضعیت مؤلفه‌های «اجتماعی- فرهنگی» تعداد ۳۳ گویه و مؤلفه های «اقتصادی» تعداد ۳۱ گویه در نظر گرفته شده است. در ادامه هر یک از این ابعاد به تفصیل مورد بررسی قرار می‌گیرد.

مدیریت روستایی و توسعه اقتصادی

اقتصاد روستائی جنبه‌های زندگی مادی ساکنان روستا را در بر می‌گیرد و شامل کلیه فعالیت‌های اقتصادی است که نیازهای مادی روستائیان را تأمین می‌کند. به‌منظور بررسی بعد «اقتصادی» توسعه روستایی، ۳۱ گویه به‌صورت طیف لیکرت در پرسشنامه طراحی شد. جدول شماره ۳، توزیع تعداد و درصد پاسخگویان به گویه‌های اقتصادی را به تفصیل نشان می‌دهد. براساس نتایج بدست آمده، گویه صدور پروانه کسب و کار با نمره میانگین ۴/۰۴ رتبه اول و در واقع بیشترین تأثیرگذاری را برمدیریت روستایی دارد. در رتبه دوم گویه یرآورد و تنظیم بودجه سالانه دهیاری با میانگین ۴ و در رتبه سوم گویه تأثیر بهبود مدیریت نوین بر توسعه اقتصادی روستا با نمره میانگین ۳/۸۸ قرار دارد. از مجموع ۳۱ گویه مورد مطالعه در بعد اقتصادی، گویه نظارت در نصب برچسب قیمت اجناس کمترین نمره میانگین یعنی ۳/۲ را کسب کرده است. به طور کلی می‌توان گفت که ۳ درصد از پاسخ گویان میزان تأثیر مدیریت روستایی بر توسعه اقتصادی را در سطح کم و ۱۲ درصد در سطح خیلی کم ارزیابی کرده اند. از نظر ۲۹ درصد از پاسخگویان نیز تأثیر مدیریت روستایی بر توسعه اقتصادی در سطح متوسط، از نظر ۳۸ درصد در سطح زیاد و نهایتاً از نظر ۱۸ درصد در سطح خیلی زیاد است. نمره میانگین بعد اقتصادی نیز برابر با ۳/۵۵ برآورد شده است.

جدول ۳. توزیع تعداد پاسخگویان به گویه‌های اقتصادی

گویه‌ها	تعداد پاسخ دهندگان	خیلی کم		کم		متوسط		زیاد		بسیار زیاد		میانگین
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
اتخاذ تدابیر لازم برای اشتغالزایی	۲۸۹	۱۰	۳/۵	۲۰	۶/۹	۸۶	۲۹/۸	۱۲۲	۴۲/۲	۵۱	۱۷/۶	۳/۶۴
دستیابی به سرمایه گذاری دولتی و خصوصی	۲۸۷	۱۳	۴/۵	۳۰	۱۰/۵	۱۰۵	۳۶/۶	۱۰۸	۳۷/۶	۳۱	۱۰/۸	۳/۴
ایجاد مؤسسات خیریه و صندوق قرض الحسنه	۲۸۸	۱۵	۵/۲	۴۵	۱۵/۶	۱۰۴	۳۶/۱	۸۸	۳۰/۶	۳۶	۱۲/۵	۳/۳
تنوع بخشی به فعالیتهای اقتصادی	۲۸۷	۷	۲/۴	۵۰	۱۷/۴	۱۰۵	۳۶/۶	۹۱	۳۱/۷	۳۴	۱۱/۸	۳/۳۳
بازار صادرات محصولات کشاورزی و صنعتی	۲۸۸	۱۵	۵/۲	۶۲	۲۱/۵	۹۳	۳۲/۳	۷۸	۲۷/۱	۴۰	۱۳/۹	۳/۲۳
حمایت از کارآفرینان روستایی	۲۸۵	۸	۲/۸	۳۵	۱۲/۳	۸۶	۳۰/۲	۱۰۸	۳۷/۹	۴۸	۱۶/۸	۳/۵۴
معرفی محصولات کشاورزی و صنایع دستی	۲۸۵	۵	۱/۸	۴۵	۱۵/۸	۹۴	۳۳	۱۰۷	۳۷/۵	۳۴	۱۱/۹	۳/۴۲
اصلاح نظام مدیریت	۲۸۱	۱۳	۴/۶	۴۵	۱۶	۸۵	۳۰/۲	۱۰۶	۳۷/۷	۳۲	۱۱/۴	۳/۳۵

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.35.4.2]

گویه‌ها	تعداد پاسخ دهندگان	خیلی کم		کم		متوسط		زیاد		بسیار زیاد		میانگین
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
واحدهای بهره برداری												
ایجاد بازارچه محلی و هفتگی	۲۸۴	۱۲	۴/۲	۴۵	۱۵/۸	۱۰۲	۳۵/۹	۸۷	۳۰/۶	۳۸	۱۳/۴	۳/۳۳
احداث تأسیسات زیرساختی (آب، برق)	۲۸۶	۹	۳/۱	۳۳	۱۱/۵	۸۰	۲۸	۱۰۳	۳۶	۶۱	۲۱/۳	۳/۶۱
تهیه طرح ها و پیشنهادات اصلاحی	۲۸۶	۷	۲/۴	۱۹	۶/۶	۶۸	۲۳/۸	۱۰۲	۳۵/۷	۹۰	۳۱/۵	۳/۸۷
تدوین قوانین و مقررات حفظ اراضی کشاورزی	۲۸۱	۱۰	۳/۶	۲۲	۷/۸	۷۴	۲۶/۳	۱۲۶	۴۴/۸	۴۹	۱۷/۴	۳/۶۵
تهیه تعرفه عوارض	۲۸۴	۴	۱/۴	۳۱	۱۰/۹	۷۳	۲۵/۷	۱۱۸	۴۱/۵	۵۸	۲۰/۴	۳/۶۹
وصول عوارض مصوب قانونی	۲۸۵	۴	۱/۴	۱۶	۵/۶	۸۸	۳۰/۹	۱۲۴	۴۳/۵	۵۳	۱۸/۶	۳/۷۲
برآورد و تنظیم بودجه سالانه دهیاری	۲۸۳	۲	۰/۷	۱۲	۴/۲	۵۸	۲۰/۵	۱۲۲	۴۳/۱	۸۹	۳۱/۴	۴
اهدای اعانات و هدایا به نام روستا	۲۸۳	۳	۱/۱	۳۵	۱۲/۴	۷۰	۲۴/۷	۱۲۵	۴۴/۲	۵۰	۱۷/۷	۳/۶۵
انجام معاملات (خرید فروش، اجاره)	۲۸۵	۶	۲/۱	۳۲	۱۱/۲	۸۲	۲۸/۸	۱۱۱	۳۸/۹	۵۴	۱۸/۹	۳/۶۱
صدور پروانه کسب	۲۸۲	۱	۰/۴	۲۲	۷/۸	۴۸	۱۷	۱۰۵	۳۷/۲	۱۰۶	۳۷/۶	۴/۰۴
نظارت در نصب برچسب قیمت اجناس	۲۸۹	۳۰	۱۰/۴	۴۹	۱۷	۸۹	۳۰/۸	۷۵	۲۶	۴۶	۱۵/۹	۳/۲
ارتقای بهره وری عوامل تولید و افزایش درآمد	۲۸۸	۸	۲/۸	۴۵	۱۵/۶	۷۵	۲۶	۱۱۷	۴۰/۶	۴۳	۱۴/۹	۳/۴۹
استقرار صنایع کوچک و تبدیلی	۲۸۴	۱۹	۶/۷	۴۴	۱۵/۵	۱۱۰	۳۸/۷	۸۰	۲۸/۲	۳۱	۱۰/۹	۳/۲۱
تقویت زیرساخت های گردشگری	۲۸۸	۱۴	۴/۹	۲۳	۸	۹۴	۳۲/۶	۱۱۶	۴۰/۳	۴۱	۱۴/۲	۳/۵۱
حمایت از تولیدکنندگان نوپا و کوچک	۲۸۷	۱۱	۳/۸	۴۲	۱۴/۶	۹۱	۳۱/۷	۱۱۲	۳۹	۳۱	۱۰/۸	۳/۳۸
ایجاد و تقویت نهاد مالی، اعتباری	۲۸۶	۲۱	۷/۳	۳۸	۱۳/۳	۱۰۲	۳۵/۷	۹۰	۳۱/۵	۳۵	۱۲/۲	۳/۲۸
انواع بیمه های روستایی	۲۸۹	۵	۱/۷	۲۵	۸/۷	۵۴	۱۸/۷	۱۳۴	۴۶/۴	۷۱	۲۴/۶	۳/۸۳
جلب سرمایه گذاری بخش خصوصی و دولتی	۲۸۴	۱۵	۵/۳	۲۹	۱۰/۲	۷۳	۲۵/۷	۱۲۳	۴۳/۳	۴۴	۱۵/۵	۳/۵۴
دسترسی به منابع تولید	۲۸۶	۱۲	۴/۲	۳۵	۱۲/۲	۹۴	۳۲/۹	۹۶	۳۳/۶	۴۹	۱۷/۱	۳/۴۷
ارتباط با جهادکشاورزی	۲۸۷	۱۱	۳/۸	۲۱	۷/۳	۶۴	۲۲/۳	۱۳۲	۴۶	۵۹	۲۰/۶	۳/۷۲
تأمین کار برای افراد جویای کار	۲۸۶	۷	۲/۴	۳۷	۱۲/۹	۸۲	۲۸/۷	۱۰۴	۳۶/۴	۵۶	۱۹/۶	۳/۵۸
تأثیر کنونی مدیریت روستایی بر توسعه اقتصادی	۲۸۶	۴	۱/۴	۲۸	۹/۸	۸۳	۲۹	۱۱۵	۴۰/۲	۵۶	۱۹/۶	۳/۶۷
تأثیر بهبود مدیریت نوین بر توسعه اقتصادی روستا	۲۸۵	۷	۲/۵	۲۱	۷/۴	۵۲	۱۸/۲	۱۲۳	۴۳/۲	۸۲	۲۸/۸	۳/۸۸

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.35.4.2]

گویه‌ها	تعداد پاسخ دهندگان	خیلی کم		کم		متوسط		زیاد		بسیار زیاد		میانگین
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
میانگین	۲۸۶	۱۰	۳	۳۳	۱۲	۸۳	۲۹	۱۰۸	۳۸	۵۲	۱۸	۳/۵۵

مدیریت روستایی و توسعه اجتماعی – فرهنگی

امروزه برنامه‌ریزی فرهنگی و اجتماعی در عرصه‌های روستائی به‌عنوان بخشی از فرایند توسعه پایدار روستائی حائز اهمیت است. این نوع برنامه‌ریزی؛ زمینه ارتقاء و تقویت شاخص‌های فرهنگی و اجتماعی را فراهم می‌آورد. برای سنجش ابعاد «اجتماعی- فرهنگی» توسعه روستایی، ۳۳ گویه به‌صورت طیف لیکرت در پرسشنامه طراحی شد. جدول شماره ۴ توزیع تعداد و درصد پاسخگویان به گویه‌های اجتماعی ـ فرهنگی را به تفصیل نشان می‌دهد. براساس نتایج بدست آمده، گویه همکاری با سازمان ثبت احوال با نمره میانگین ۴/۲۳ رتبه اول و در واقع بیشترین تأثیرگذاری را برمدیریت روستایی دارد. در رتبه دوم گویه معرفی خانواده های بی سرپرست به بهزیستی با میانگین ۴/۲۲ و در رتبه سوم گویه همکاری با نیروی انتظامی و ارسال گزارش وقوع جرم با نمره میانگین ۳/۸۸ قرار دارد. از مجموع ۳۳ گویه مورد مطالعه در بعد اجتماعی ـ فرهنگی، گویه بالا بردن سطح دانش علمی روستاییان کمترین نمره میانگین یعنی ۳/۱۷ را کسب کرده است. به طور کلی می‌توان گفت که ۳/۱ درصد از پاسخ گویان میزان تأثیر مدیریت روستایی بر توسعه اجتماعی ـ فرهنگی را در سطح کم و ۱۶/۱ درصد در سطح خیلی کم ارزیابی کرده‌اند. از نظر ۳۷/۱ درصد از پاسخگویان نیز تأثیر مدیریت روستایی بر توسعه اجتماعی ـ فرهنگی در سطح متوسط، از نظر ۳۰/۸ درصد در سطح زیاد و نهایتاً از نظر ۱۲/۹ درصد در سطح خیلی زیاد است. نمره میانگین بعد اجتماعی ـ فرهنگی نیز برابر با ۳/۷۱ برآورد شده است.

جدول ۴. توزیع تعداد پاسخگویان به گویه‌های اجتماعی– فرهنگی

گویه‌ها	تعداد پاسخ دهندگان	خیلی کم		کم		متوسط		زیاد		بسیار زیاد		میانگین
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
ایجاد تعامل بین نهادهای دولتی، خصوصی و مردمی	۲۸۰	۳	۱/۱	۷	۲/۵	۶۰	۲۱/۴	۱۲۹	۴۶/۱	۸۱	۲۸/۹	۳/۹۹
همکاری با سازمان ثبت احوال	۲۸۱	۱	۰/۴	۱۲	¾	۳۴	۱۲/۱	۱۰۷	۳۸/۱	۱۲۷	۴۵/۲	۴/۲۳
شناخت کمبودهای اجتماعی و ارائه طرح	۲۸۱	۲	۰/۷	۱۹	۶/۸	۳۱	۱۱	۱۲۲	۴۳/۴	۱۰۷	۳۸/۱	۴/۱۱
میزان موفقیت در اجرای مقررات مصوب	۲۸۱	۴	۱/۴	۶	۲/۱	۴۶	۱۶/۴	۱۲۹	۴۵/۹	۹۶	۳۴/۲	۴/۰۹
افزایش کیفیت زندگی روستاییان	۲۷۹	۴	۱/۴	۲۳	۸/۲	۷۵	۲۶/۹	۱۲۱	۴۳/۴	۵۶	۲۰/۱	۳/۷۲
همکاری با نیروی انتظامی و ارسال گزارش وقوع جرم	۲۸۸	۳	۱	۱۰	۳/۵	۳۸	۱۳/۲	۱۲۲	۴۲/۴	۱۱۵	۳۹/۹	۴/۱۷
تسهیل دسترسی مردم به آرد و نان	۲۸۷	۵	۱/۷	۱۳	۴/۵	۶۹	۲۴	۱۲۶	۴۳/۹	۷۴	۲۵/۸	۳/۸۷
معرفی خانواده های بی	۲۸۸	۲	۰/۷	۶	½	۴۵	۱۵/۶	۱۰۵	۳۶/۵	۱۲۹	۴۴/۸	۴/۲۲

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.35.4.2]

گویه‌ها	تعداد پاسخ دهندگان	خیلی کم		کم		متوسط		زیاد		بسیار زیاد		میانگین
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
سرپرست به بهزیستی												
تقویت پتانسیل گردشگری و حفظ میراث فرهنگی	۲۸۹	۹	۳/۱	۳۲	۱۱/۱	۸۱	۲۸	۱۰۴	۳۶	۶۲	۲۱/۵	۳/۶۱
نامگذاری معابر و تأسیسات روستا	۲۸۹	۴	۱/۴	۱۱	۳/۸	۵۱	۱۷/۶	۱۲۷	۴۳/۹	۹۶	۳۳/۲	۴/۰۴
نگهداری و تسطیح راه ها	۲۸۸	۴	۱/۴	۱۹	۶/۶	۶۵	۲۲/۶	۱۱۵	۳۹/۹	۸۵	۲۹/۵	۳/۹
احداث تأسیسات تولید آب، برق و مخابرات	۲۸۹	۵	۱/۷	۲۱	۷/۳	۸۴	۲۹/۱	۱۱۰	۳۸/۱	۶۹	۲۳/۹	۳/۷۵
استفاده از تجربیات بومیان در مدیریت	۲۸۵	۸	۲/۸	۲۸	۹/۸	۷۹	۲۷/۷	۱۱۴	۴۰	۵۶	۱۹/۶	۳/۶۴
تدوین قوانین و مقررات حفظ اراضی کشاورزی	۲۸۹	۶	۲/۱	۲۲	۷/۶	۷۷	۲۶/۶	۱۱۶	۴۰/۱	۶۸	۲۳/۵	۳/۷۵
هماهنگی محیط طبیعی و انسان ساخت	۲۸۸	۵	۱/۷	۲۹	۱۰/۱	۹۷	۳۳/۷	۱۰۸	۳۷/۵	۴۹	۱۷	۳/۵۸
تقویت فرهنگ حرفه ای شغلی	۲۸۴	۹	۳/۲	۳۹	۱۳/۷	۱۰۲	۳۵/۹	۹۱	۳۲	۴۳	۱۵/۱	۳/۴۲
تشویق روستاییان به فعالیت های فرهنگی	۲۸۹	۷	۲/۴	۳۲	۱۱/۱	۹۵	۳۲/۹	۱۱۰	۳۸/۱	۴۵	۱۵/۶	۳/۵۳
شناسایی، معرفی و حمایت از گنجینه های زنده روستایی	۲۸۹	۱۴	۴/۸	۴۵	۱۵/۶	۹۹	۳۴/۳	۹۷	۳۳/۶	۳۴	۱۱/۸	۳/۳۲
فراهم کردن امکانات فرهنگی، آموزشی و تهیه طرح	۲۸۶	۴	۱/۴	۱۵	۵/۲	۴۷	۱۶/۴	۱۱۸	۴۱/۳	۱۰۲	۳۵/۷	۴/۰۵
آشنایی با حقوق و قوانین و مسئولیت های دهیاران	۲۸۴	۵	۱/۸	۲۸	۹/۹	۶۸	۲۳/۹	۱۲۶	۴۴/۴	۵۷	۲۰/۱	۳/۷۱
تشویق روستاییان به صنایع دستی و گردشگری	۲۸۲	۵	۱/۸	۳۱	۱۱	۸۹	۳۱/۶	۱۱۰	۳۹	۴۷	۱۶/۷	۳/۵۸
بالا بردن سطح دانش علمی روستاییان	۲۸۴	۱۷	۶	۵۵	۱۹/۴	۱۰۶	۳۷/۳	۷۶	۲۶/۸	۳۰	۱۰/۶	۳/۱۷
تقویت ابزار فیزیکی رسانه های جمعی	۲۸۵	۹	۳/۲	۴۶	۱۶/۱	۱۰۸	۳۷/۹	۸۲	۲۸/۸	۴۰	۱۴	۳/۳۴
ایجاد تشکل های مردم نهاد	۲۸۵	۱۵	۵/۳	۴۹	۱۷/۲	۹۶	۳۳/۷	۸۸	۳۰/۹	۳۷	۱۳	۳/۲۹
توانمندسازی روستاییان در زمینه فرهنگی، گردشگری و ...	۲۸۶	۹	۳/۱	۴۶	۱۶/۱	۱۰۶	۳۷/۱	۸۸	۳۰/۸	۳۷	۱۲/۹	۳/۳۴
بهره برداری از آثار تاریخی و فرهنگی روستا	۲۸۵	۱۰	۳/۵	۵۲	۱۸/۲	۹۹	۳۴/۷	۹۴	۳۳	۳۰	۱۰/۵	۳/۲۹
تشویق و ترغیب روستاییان جهت رعایت سیاست های دولت	۲۸۳	۳	۱/۱	۲۶	۹/۲	۵۳	۱۸/۷	۱۴۰	۴۹/۵	۶۱	۲۱/۶	۳/۸۱
جلوگیری از تکدی گری و واداشتن متکدیان به کار	۲۸۴	۱۰	۳/۵	۲۸	۹/۹	۸۷	۳۰/۶	۱۰۵	۳۷	۵۴	۱۹	۳/۵۸
تشریک مساعی با سازمان میراث فرهنگی جهت حفظ آثار باستانی	۲۸۲	۱۰	۳/۵	۳۵	۱۲/۴	۸۲	۲۹/۱	۱۱۶	۴۱/۱	۳۹	۱۳/۸	۳/۴۹
احداث، اداره و بهره برداری از	۲۸۷	۳	۱	۱۲	۴/۲	۵۰	۱۷/۴	۱۵۱	۵۲/۶	۷۱	۲۴/۷	۳/۹۶

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.35.4.2]

گویه‌ها	تعداد پاسخ دهندگان	خیلی کم		کم		متوسط		زیاد		بسیار زیاد		میانگین
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
تأسیسات فرهنگی و ورزشی												
ایجاد مؤسسات خیریه و مؤسسات فرهنگی	۲۹۴	۱۴	۴/۸	۲۵	۸/۵	۹۳	۳۱/۶	۱۱۸	۴۰/۱	۳۶	۱۲/۲	۳/۳۸
تأثیر کنونی مدیریت روستایی بر توسعه اجتماعی- فرهنگی	۲۸۸	۳	۱	۲۸	۹/۷	۷۵	۲۶	۱۳۵	۴۶/۹	۴۷	۱۶/۳	۳/۶۸
تأثیر بهبود مدیریت نوین بر توسعه اجتماعی- فرهنگی روستایی	۲۸۴	۶	۲/۱	۱۳	۴/۶	۴۶	۱۶/۲	۱۴۷	۵۱/۸	۷۲	۲۵/۴	۳/۹۴
میانگین	۲۸۶	۷	۲	۲۶	۹	۷۵	۲۶	۱۱۴	۴۰	۶۵	۲۳	۳/۷۱

در مجموع، میانگین کل گویه‌های اقتصادی برابر ۳/۵۵ شده است که چون از متوسط میانگین طیف یعنی ۳ بالاتر شده است بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که بهبود نظام مدیریت روستایی بر توسعه اقتصادی روستاها مؤثر است.

در جدول زیر نتایج حاصل از تحلیل t تک نمونه ای آمده است. در این جدول گویه‌های اقتصادی گروه نمونه با نمره استاندارد ۳ مقایسه شده است. همانگونه که در جدول ۵ مشاهده می‌شود میانگین امتیازات گویه‌های اقتصادی در گروه نمونه به طور معناداری ($p<۰/۰۵$) از نمره معیار ۳ بالاتر بود. بنابراین فرضیه صفر رد می‌شود و درستی فرضیه مقابل اثبات می‌گردد. می‌توان نتیجه گرفت که گویه‌های «برآورد و تنظیم بودجه سالانه دهیاری»، «صدور پروانه کسب»، «تأثیر بهبود مدیریت نوین بر توسعه اقتصادی روستا»، «انواع بیمه های روستایی» و «تهیه طرح ها و پیشنهادات اصلاحی» در بخش اقتصادی با کسب بیشترین امتیازات، نسبت به سایر گویه‌ها از اهمیت بالایی برخوردارند و تأثیرگذاری بیشتری دارند.

جدول۵. نتایج آزمون t برای گویه‌های اقتصادی

گویه‌های اقتصادی	میانگین	انحراف معیار	t	sig	نتیجه	
					تأیید	رد
اتخاذ تدابیر لازم برای اشتغالزایی	۳,۶۴	۰,۹۶۶	۱۱,۲۰۲	۰,۰۰۰	✓	
دستیابی به سرمایه گذاری دولتی و خصوصی	۳,۴۰	۰,۹۶۹	۶,۹۴۲	۰,۰۰۰	✓	
ایجاد مؤسسات خیریه و صندوق قرض الحسنه	۳,۳	۱,۰۴۲	۴,۸۰۴	۰,۰۰۰	✓	
تنوع بخشی به فعالیتهای اقتصادی	۳,۳۳	۰,۹۷۸	۵,۷۳۴	۰,۰۰۰	✓	
بازار صادرات محصولات کشاورزی و صنعتی	۳,۲۳	۰,۹۷۸	۳,۵۴۸	۰,۰۰۰	✓	
حمایت از کارآفرینان روستایی	۳,۵۴	۱,۰۹۶	۹,۰۴۹	۰,۰۰۰	✓	
معرفی محصولات کشاورزی و صنایع دستی	۳,۴۲	۰,۹۵۲	۷,۴۶۵	۰,۰۰۰	✓	
اصلاح نظام مدیریت واحدهای بهره برداری	۳,۳۵	۱,۰۲۸	۵,۷۴۳	۰,۰۰۰	✓	
ایجاد بازارچه محلی و هفتگی	۳,۳۳	۱,۰۳۱	۵,۴۱۰	۰,۰۰۰	✓	
احداث تأسیسات زیرساختی (آب، برق)	۳,۶۱	۱,۰۴۳	۹,۸۶۳	۰,۰۰۰	✓	
تهیه طرح ها و پیشنهادات اصلاحی	۳,۸۷	۱,۰۱۳	۱۴,۵۴۱	۰,۰۰۰	✓	
تدوین قوانین و مقررات حفظ اراضی کشاورزی	۳,۶۵	۰,۹۷۵	۱۱,۱۳۷	۰,۰۰۰	✓	
تهیه تعرفه عوارض	۳,۶۹	۰,۹۶۴	۱۲,۰۰۱	۰,۰۰۰	✓	

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.35.4.2]

گویه‌های اقتصادی	میانگین	انحراف معیار	t	sig	نتیجه	
					تأیید	رد
وصول عوارض مصوب قانونی	۳,۷۲	۰,۸۷۸	۱۳,۸۹۳	۰,۰۰۰	✓	
برآورد و تنظیم بودجه سالانه دهیاری	۴,۰۰	۰,۸۶۹	۱۹,۴۲۵	۰,۰۰۰	✓	
اهدای اعانات و هدایا به نام روستا	۳,۶۵	۰,۹۴۶	۱۱,۵۶۲	۰,۰۰۰	✓	
انجام معاملات (خرید فروش، اجاره)	۳,۶۱	۰,۹۸۵	۱۰,۵۲۴	۰,۰۰۰	✓	
صدور پروانه کسب	۴,۰۴	۰,۹۴۴	۱۸,۴۷۷	۰,۰۰۰	✓	
نظارت در نصب برچسب قیمت اجناس	۳,۲۰	۱,۲۰۲	۲,۸۳۸	۰,۰۰۰	✓	
ارتقای بهره وری عوامل تولید و افزایش درآمد	۳,۴۹	۱,۰۱۶	۸,۲۳۹	۰,۰۰۰	✓	
استقرار صنایع کوچک و تبدیلی	۳,۲۱	۱,۰۴۹	۳,۳۹۵	۰,۰۰۰	✓	
تقویت زیرساخت های گردشگری	۳,۵۱	۰,۹۹۵	۸,۷۰۸	۰,۰۰۰	✓	
حمایت از تولیدکنندگان نوپا و کوچک	۳,۳۸	۰,۹۸۹	۶,۶۵۴	۰,۰۰۰	✓	
ایجاد و تقویت نهاد مالی، اعتباری	۳,۲۸	۱,۰۷۵	۴,۳۹۹	۰,۰۰۰	✓	
انواع بیمه های روستایی	۳,۸۳	۰,۹۵۴	۱۴,۸۶۲	۰,۰۰۰	✓	
جلب سرمایه گذاری بخش خصوصی و دولتی	۳,۵۴	۱,۰۴۱	۸,۶۶۵	۰,۰۰۰	✓	
دسترسی به منابع تولید	۳,۴۷	۱,۰۴۵	۷,۶۳۸	۰,۰۰۰	✓	
ارتباط با جهادکشاورزی	۳,۷۲	۰,۹۹۶	۱۲,۲۶۸	۰,۰۰۰	✓	
تأمین کار برای افراد جویای کار	۳,۵۸	۱,۰۲۲	۹,۵۴۵	۰,۰۰۰	✓	
تأثیر کنونی مدیریت روستایی بر توسعه اقتصادی	۳,۶۷	۰,۹۴۷	۹,۵۴۵	۰,۰۰۰	✓	
تأثیر بهبود مدیریت نوین بر توسعه اقتصادی روستا	۳,۸۸	۰,۹۸۸	۱۵,۱۱۰	۰,۰۰۰	✓	

همچنین در مجموع، میانگین کل گویه‌های اجتماعی برابر ۳/۷۱ شده است که چون از متوسط میانگین طیف یعنی ۳ بالاتر شده است بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که بهبود نظام مدیریت روستایی بر توسعه اجتماعی- فرهنگی روستاها مؤثر است.

در جدول زیر نتایج حاصل از تحلیل t تک نمونه ای آمده است. در این جدول گویه‌های اجتماعی-فرهنگی گروه نمونه با نمره استاندارد ۳ مقایسه شده است. همانگونه که در جدول۶ مشاهده می‌شود میانگین امتیازات گویه‌های اجتماعی-فرهنگی در گروه نمونه به طور معناداری ($p<۰/۰۵$) از نمره معیار ۳ بالاتر بود. بنابراین فرضیه صفر رد می‌شود و درستی فرض مقابل اثبات می‌گردد. می‌توان نتیجه گرفت که گویه‌های «همکاری با سازمان ثبت احوال»، «شناخت کمبودهای اجتماعی و ارائه طرح»، «معرفی خانواده‌های بی‌سرپرست به بهزیستی»، «فراهم کردن امکانات فرهنگی، آموزشی و تهیه طرح» در بخش اجتماعی- فرهنگی با کسب بیشترین امتیازات، نسبت به سایر گویه‌ها تأثیرگذاری بیشتری دارند.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.35.4.2]

جدول ۶. نتایج آزمون t برای گویه‌های اجتماعی– فرهنگی

گویه‌های اجتماعی	میانگین	انحراف معیار	t	sig	نتیجه	
					تأیید	رد
ایجاد تعامل بین نهادهای دولتی، خصوصی و مردمی	۳,۹۹	۰,۸۳۸	۱۹,۸۲۲	۰,۰۰۰	✓	
همکاری با سازمان ثبت احوال	۴,۲۳	۰,۸۵	۲۴,۳۴۱	۰,۰۰۰	✓	
شناخت کمبودهای اجتماعی و ارائه طرح	۴,۱۱	۰,۹۰۳	۲۰,۶۷۶	۰,۰۰۰	✓	
میزان موفقیت در اجرای مقررات مصوب	۴,۰۹	۰,۸۴۴	۲۱,۶۹۲	۰,۰۰۰	✓	
افزایش کیفیت زندگی روستاییان	۳,۷۲	۰,۹۲۵	۱۳,۰۷۲	۰,۰۰۰	✓	
همکاری با نیروی انتظامی و ارسال گزارش وقوع جرم	۴,۱۷	۰,۸۲۹	۲۳,۰۳۶	۰,۰۰۰	✓	
تسهیل دسترسی مردم به آرد و نان	۳,۸۷	۰,۹۰۷	۱۶,۳۲۸	۰,۰۰۰	✓	
معرفی خانواده های بی سرپرست به بهزیستی	۴,۲۲	۰,۶۸۲	۲,۱۷۹	۰,۰۰۰	✓	
تقویت پتانسیل گردشگری و حفظ میراث فرهنگی	۳,۶۱	۲,۰۱۶	۶,۰۷۰	۰,۰۰۰	✓	
نامگذاری معابر و تأسیسات روستا	۴,۰۴	۰,۸۸۷	۱۹,۸۹۶	۰,۰۰۰	✓	
نگهداری و تسطیح راه ها	۳,۹۰	۰,۹۵	۱۶,۰۰۷	۰,۰۰۰	✓	
احداث تأسیسات تولید آب، برق، مخابرات	۳,۷۵	۰,۹۵۸	۱۳,۳۳۱	۰,۰۰۰	✓	
استفاده از تجربیات بومیان در مدیریت	۳,۶۴	۰,۹۹۶	۱۰,۸۲۳	۰,۰۰۰	✓	
تدوین قوانین و مقررات حفظ اراضی کشاورزی	۳,۷۵	۰,۹۶۷	۱۳,۲۵۵	۰,۰۰۰	✓	
هماهنگی محیط طبیعی و انسان ساخت	۳,۵۸	۰,۹۴۵	۱۰,۴۱۶	۰,۰۰۰	✓	
تقویت فرهنگ حرفه ای شغلی	۳,۴۲	۱,۰۰۸	۷,۰۶۷	۰,۰۰۰	✓	
تشویق روستاییان به فعالیت های فرهنگی	۳,۵۳	۰,۹۶۵	۹,۳۹۲	۰,۰۰۰	✓	
شناسایی، معرفی و حمایت از گنجینه های زنده روستاییی	۳,۳۲	۱,۰۲۹	۵,۲۶۱	۰,۰۰۰	✓	
فراهم کردن امکانات فرهنگی، آموزشی و تهیه طرح	۴,۰۵	۰,۹۲۶	۱۹,۰۹۲	۰,۰۰۰	✓	
آشنایی با حقوق و قوانین و مسئولیت های دهیاران	۳,۷۱	۰,۹۵۵	۱۲,۵۴۶	۰,۰۰۰	✓	
تشویق روستاییان به صنایع دستی و گردشگری	۳,۵۸	۰,۹۵۲	۱۰,۱۹۴	۰,۰۰۰	✓	
بالا بردن سطح دانش علمی روستاییان	۳,۱۷	۱,۰۴۹	۲,۶۵۶	۰,۰۰۰	✓	
تقویت ابزار فیزیکی رسانه های جمعی	۳,۳۴	۱,۰۱۱	۵,۷۴۲	۰,۰۰۰	✓	
ایجاد تشکل های مردم نهاد	۳,۲۹	۱,۰۷	۴,۶۵۰	۰,۰۰۰	✓	
توانمندسازی روستاییان در زمینه فرهنگی، گردشگری و ..	۳,۳۴	۰,۹۹۹	۵,۸۰۱	۰,۰۰۰	✓	
بهره برداری از آثار تاریخی و فرهنگی روستا	۳,۲۹	۰,۹۹۷	۴,۸۷۱	۰,۰۰۰	✓	
تشویق و ترغیب روستاییان جهت رعایت سیاست های دولت	۳,۸۱	۰,۹۱۳	۱۴,۹۷۵	۰,۰۰۰	✓	
جلوگیری از تکدی گری و واداشتن متکدیان به کار	۳,۵۸	۱,۰۱۸	۹,۶۲۰	۰,۰۰۰	✓	
تشریک مساعی با سازمان میراث فرهنگی جهت حفظ آثار باستانی	۳,۴۹	۰,۹۶۶	۸,۳۱۵	۰,۰۰۰	✓	
احداث، اداره و بهره برداری از تأسیسات فرهنگی و ورزشی	۳,۹۶	۰,۸۲۷	۱۹,۶۳۴	۰,۰۰۰	✓	
ایجاد مؤسسات خیریه و مؤسسات فرهنگی	۳,۳۸	۰,۹۸۷	۸,۲۱۲	۰,۰۰۰	✓	
تأثیر کنونی مدیریت روستایی بر توسعه اجتماعی- فرهنگی	۳,۶۸	۰,۸۹۷	۱۲,۸۰۹	۰,۰۰۰	✓	
تأثیر بهبود مدیریت نوین بر توسعه اجتماعی- فرهنگی روستایی	۳,۹۴	۰,۸۸۷	۱۷,۷۸۷	۰,۰۰۰	✓	

۵) نتیجه‌گیری

به منظور سنجش بعد اقتصادی و اجتماعی- فرهنگی، برای محاسبه میزان تأثیرگذاری، باید حاصل جمع امتیازات هر پاسخگو در این گویه ها را به دست آورد. از آنجا که گویه‌ها در طیف لیکرت طراحی شده اند و دارای پنج گزینه خیلی کم، کم، متوسط، زیاد و بسیار زیاد می باشند، بنابراین امتیازدهی بر

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]
[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.35.4.2]

اساس ضرایب ۱ تا ۵ صورت گرفت (خیلی کم = ۱ امتیاز، کم = ۲ امتیاز، متوسط = ۳ امتیاز، زیاد = ۴ امتیاز و بسیار زیاد = ۵ امتیاز) و در نهایت میانگین کل امتیازات گویه‌ها محاسبه و با میانگین طیف (عدد ۳) مقایسه شد. گویه‌هایی که میانگین امتیازاتشان بیشتر از ۳ شده باشد به عنوان گویه تأثیرگذار در نظر گرفته شدند.

بطور کلی و با توجه به موضوع تحقیق؛ بهبود نظام مدیریت روستائی، موجب توسعه اقتصادی روستاها می‌شود، که با در نظر گرفتن نتایج بدست آمده مطابق جداول فوق، برآورد و تنظیم بودجه سالانه دهیاری، صدور پروانه های کسب، بیمه های روستایی، تهیه طرح‌ها و پیشنهادات اصلاحی از اهمیت بیشتری نسبت به سایر گویه‌ها برخوردار هستند.

همچنین، بهبود نظام مدیریت روستائی، موجبات توسعه اجتماعی – فرهنگی روستاها را فراهم می‌نماید. و مشخص گردید که گویه‌های همکاری با سازمان ثبت احوال، شناخت کمبودهای اجتماعی و فرهنگی و ارائه طرح ها، معرفی خانواده های بی سرپرست به نهادهای حمایت، فراهم نمودن امکانات فرهنگی، آموزشی و تهیه طرح های حمایتی بیشترین اهمیت را داشته است.

با توجه به یافته‌های تحقیق حاضر، مدیریت روستایی در ناحیه مرکزی گیلان در بعد اقتصادی و اجتماعی – فرهنگی دارای آسیب‌هایی است. لذا پیشنهادهایی در هر یک از ابعاد توسعه اقتصادی و اجتماعی ـ فرهنگی به شرح ذیل ارائه می‌شود:

بعد اقتصادی:

- پیش‌بینی اعتبارات و تسهیلات جهت حمایت از کارافرینی روستائی با توجه به ظرفیت‌های هر یک از روستا ها؛
- تهیه و ارایه طرح‌های اولویت‌دار اشتغال‌زا به منظور برخورداری از حمایت‌های دولتی از سوی مدیریت اجرایی و نظارتی روستاها براساس توان‌های هر یک از روستاهای ناحیه؛
- دهیاران ضمن امکان‌سنجی، با توجه به محصولات و خدمات قابل عرضه هر روستا به بازار، نسبت به پیش بینی بازارهای مصرف اقدام نموده و با تشکیل تعاونی‌های کشاورزی، اقدام لازم جهت حضور کشاورزان در بازارهای سایر نواحی را فراهم نمایند؛
- پیگیری‌های لازم از جهاد کشاورزی توسط دهیاری‌ها در زمینه اجرای کامل طرح یکپارچه‌سازی اراضی کشاورزی؛
- فراهم نمودن تمهیدات لازم جهت تشکیل صندوق‌های قرض‌الحسنه روستائی برای حمایت از کسب و کارهای نوپا در روستاها از طریق سیاستگذاران و برنامه ریزان استانی, شهرستانی , بخشی و دهستانی در سطح روستاهای ناحیه مرکزی گیلان؛ و
- فراهم نمودن زمینه ها و شرایط لازم جهت صادرات از طریق مدیران محلی با مساعدت جهاد کشاورزی برای افزایش بهره‌مندی از ظرفیت‌های اقتصادی روستاهای ناحیه نظیر: کشت دوم، کشت توامان برنج و ماهی، پرورش گوشت قورباغه و کرم ورمی کمپوست.

بعد اجتماعی – فرهنگی:

- برگزاری برنامه‌های آموزشی برای شوراهای اسلامی و دهیاران در زمینه آشنایی با وظایف، حقوق و قوانین و مقررات مختلف مرتبط؛

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]
[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.35.4.2]

- تزریق اعتبارات لازم جهت توسعه فضاهای فرهنگی و تفریحی در روستاها بصورت اشتراکی از قبیل زمین ورزشی، کتابخانه و ....؛
- برگزاری دوره‌های آموزش اشتغال‌زایی و کارافرینی روستائی برای روستائیان در سطح ناحیه مرکزی گیلان؛
- برگزاری دوره‌های آموزشی در زمینه خانواده، اعتیاد، طلاق و ... برای خانواده‌های روستائی؛
- اهتمام اعضای شوراهای اسلامی روستایی به عنوان مدیران نظارتی در تصمیم‌گیری‌های شورا نسبت به مشارکت مردم و اهالی واطلاع رسانی و ارایه گزارش بصورت مستمر به روستاییان از اقدامات، طرح‌ها و لوایح و سایر موارد و بویژه از طریق نمازهای جماعت؛
- بهره‌گیری دهیاران از ظرفیت جوانان و زنان روستائی به عنوان سفیران فرهنگی روستاها از طریق تشکیل سازمان‌های مردم نهاد؛
- اقدام دهیاران و اعضای شوراهای اسلامی به ترویج آداب و رسوم غنی بومی به جوانان و کودکان با برگزاری نشست‌های مختلف؛ و
- بهره‌گیری از ظرفیت ریش‌سفیدان روستا توسط اعضای شورای اسلامی روستاها به منظور فرهنگ‌سازی جلوگیری از خرد شدن اراضی کشاورزی.

۶) منابع

- زنگانه، احمد، کرمی، تاج الدین، تلخابی، حمیدرضا، یوسفی، محسن (۱۳۹۹)، **تحلیل اثرات عملکرد اقتصادی – اجتماعی روستاها و شهرها بر توسعه منطقه‌ای – مورد: استان مرکزی**، فصلنامه علمی پژوهشی اقتصاد فضا و توسعه روستایی، دوره۹، شماره ۳۳،صص ۱۸۸-۱۶۵.
- رمضانی، لاوین، رحمانی، بیژن، شفیعی، ناصر (۱۳۹۹)، **نقش مدیریت محلی در ارتقای سرمایه‌های اجتماعی و مشارکت روستاییان در اقتصاد روستایی – مورد: شهرستان بانه**، فصلنامه علمی پژوهشی اقتصاد فضا و توسعه روستایی، دوره۹، شماره ۳۲، صص ۶۴-۴۳.
- امیدپور، فردوس، رحمانی فضلی، عبدالرضا، عزیزپور، فرهاد (۱۳۹۹)، **تحلیل عوامل ساختاری موثر بر توسعه کارافرینی مناطق روستایی شهرستان دلفان**، فصلنامه علمی پژوهشی اقتصاد فضا و توسعه روستایی، دوره۹، شماره ۳۱،صص ۴۰-۲۱.
- استعلاجی، علیرضا، (۱۳۹۱)، **بررسی الگوی مدیریت روستائی در ایران با تاکید بر مدیریت محلی و مشارکتی دهیاری‌ها**، فصلنامه علمی پژوهشی انجمن جغرافیای ایران، سال ۱۰، شماره ۳۲. صص ۲۵۸-۲۳۹.
- افراخته، حسن، (۱۳۸۸)، **مدیریت روستائی با تأکید بر ایران**، انتشارات گنج هنر.
- امیری، مجتبی، رحمانیان، مجید، غفاری، علی، (۱۳۹۲)، **بررسی وضعیت عوامل فرهنگی مؤثر بر مدیریت توسعه پایدار شهر تهران**، فصلنامه مدیریت دولتی، دانشکده مدیریت دانشگاه تهران، شماره ۴. صص ۳۸-۱۹.
- آسایش، حسین، استعلاجی، علیرضا، (۱۳۹۴)، **اصول و روش‌های برنامه‌ریزی ناحیه‌ای (روش‌ها، مدل‌ها و فنون)**، انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی واحد شهر ری، چاپ اول.
- بدری، علی، موسوی، عارف، (۱۳۸۸)، **مدیریت نوین روستائی**. اشتیاق نور، تهران.
- پژویان، جمشید، خداداد کاشی، فرهاد، موسوی، جهرمی، یگانه، (۱۳۸۳)، **کلیات علم اقتصاد**، انتشارات پیام نور
- حسینی ابری، حسن، (۱۳۸۰)، **مدخلی بر جغرافیای روستائی ایران**، انتشارات دانشگاه اصفهان، اصفهان.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.35.4.2]

- حسین زاده دلیر، کریم، (۱۳۹۴)، **برنامه‌ریزی ناحیه ای**، انتشارات سمت، چاپ اول، تهران.
- جمعه پور، محمود، (۱۳۸۷)، **مقدمه‌ای بر برنامه‌ریزی توسعه روستایی: دیدگاه‌ها و روش‌ها**، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)، چاپ سوم، تهران.
- دشتی، سولماز، منوری، سید مسعود، سبز قبائی، غلامرضا، (۱۳۸۷)، **راهکارهای دستیابی به توسعه پایدار روستائی با استفاده از ارزیابی توان محیط زیست حوضه آبخیز زاخرد**، علوم محیطی، دوره ۶، شماره ۲. صص ۷۷-۸۶.
- رضائیان، علی، (۱۳۸۹)، **اصول مدیریت**، انتشارات سمت. تهران.
- رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا ، بدری، سیدعلی، (۱۳۹۱)، **بنیان‌های نظریه‌ای الگوی توسعه‌ای روستای نمونه**، ناشر: استانداری گیلان، چاپ اول، گیلان.
- رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا، سجاسی‌قیداری، حمداله، عینالی، جمشید، (۱۳۸۶)، **نگرشی نو به مدیریت روستائی با تاکید بر نهادهای تاثیرگذار**، فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۰، شماره ۲، صص ۳۰-۱.
- زمردیان، محمدجعفر، (۱۳۷۰)، **اصول و مبانی عمران ناحیه‌ای**، انتشارات دانشگاه پیام نور، تهران.
- صیدائی، اسکندر، (۱۳۹۰)، **برنامه‌ریزی روستائی در ایران**، انتشارات جهاد دانشگاهی اصفهان.
- فتحی، سروش، مطلق، معصومه، (۱۳۸۹)، **رویکرد نظری بر توسعه پایدار روستایی مبتنی بر فناوری اطلاعات و ارتباطات (ICT)**، نگرش های نو در جغرافیایی انسانی، سال ۲، شماره ۲، صص ۶۶-۴۷.
- فیروزنیا، قدیر، افتخاری، رکن‌الدین، بدری، سیدعلی، (۱۳۸۹)، **چشم‌انداز و نظام مدیریت برنامه‌ریزی توسعه کالبدی نواحی روستائی ایران**، انتشارات بنیاد مسکن انقلاب اسلامی.
- قدیری معصوم، مجتبی، ریاحی، وحید، (۱۳۸۳)، **بررسی محورها و چالش‌های مدیریت روستائی در ایران**، پژوهش‌های جغرافیایی، سال ۳۶، شماره ۵۰. صص ۱۹۸-۱۷۷.
- محمدی آشنایی، محمدحسین و محمدی آشنانی، علی و حسنی، الهام، (۱۳۸۷)، **پیشنهاد فرآیند تطبیقی ارزیابی و برنامه‌ریزی محیط زیست جهت توسعه پایدار روستائی در ایران**، فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۱، شماره ۱. صص ۱۰۰-۷۷.
- مشکینی، ابوالفضل، و برهانی، کاظم، و شعبان‌زاده نمینی، رضا، (۱۳۹۲)، **تحلیل فضایی سنجش پایدار اجتماعی شهری (مورد مطالعه: مناطق ۲۲گانه شهر تهران)**، فصلنامه بین المللی انجمن جغرافیای ایران، سال ۱۱، شماره ۳۹. صص ۲۱۱-۱۸۶
- مهدوی، مسعود، و نجفی کانی، علی اکبر، (۱۳۸۴)،**جربه ای دیگر در مدیریت روستاهای ایران (مطالعه موردی: دهیاری‌های آذربایجان غربی)**، فصلنامه پژوهش های جغرافیایی، سال ۳۷، شماره ۵۳. صص ۳۹-۲۱.
- مولائی هشجین نصرالله، (۱۳۹۷)، **درآمدی بر آسیب‌شناسی مدیریت روستائی در ایران**، انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی، تهران.
- مولائی هشجین، نصرالله، (۱۳۹۲)، **جایگاه مدیریت محلی در برنامه‌ریزی کالبدی سکونتگاه‌های روستایی ایران**، انتشارات سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور، تهران.
- Brouwer, C. ۲۰۰۴, Sustainable development: Emploring the contradictions Newyork: Methuen, .PP: 47.
- Cranwell, M. R. et al (2005). A model food entrepreneur assistance and education program: the northeast center for food entreprenerurship, Journal of food Science Education, 21, Vol. 4. Pp: 56-65.
- Flora C. B. (2000). Market, state and civil society: creating advocacy action coalitions for rural development. Rural Development News. Vol. 24, No. 2.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.35.4.2]

- Lipton, M. (1977). Why People Stay Poor, Ch. 13: Price Twist, London: Temple Smith.
- Shakoori, A. (2002). The State and Rural Development in Post-revolutionary Iran, New York: Palgrave.
- UNDP, (2002). Millennium development goals: A compact among nations to end human poverty Overview, P.6. Available on: www.undp.org.
- World Bank (1975). Rural Development, Sector Policy Paper, Washington, DC: World Bank.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]

[DOR: 20.1001.1.23222131.1400.10.35.4.2]